

HC 6, 07-10-2020, Jeugdstrafrecht

Vorige week ontstond er enige discussie over art. 502 Sv. Dit artikel is niet opgenomen in het wetboek van dit jaar. Dat komt omdat het jeugdstrafrecht wat is gewijzigd en dit artikel er een tijdje uit geweest is. In juli is het artikel weer toegevoegd, maar deze staat dus niet in de wettenbundel. Voor het tentamen is het daarom raadzaam om overheid.nl te gebruiken, als je dit artikel nodig denkt te hebben.

Het jeugdstraf(proces)recht heeft 5 kenmerken. Allereerst staat de sanctie in het teken van opvoeding, daarnaast hebben de ouders een rol in het proces. Verder is er een noodzaak tot rechtshulp en noodzaak tot privacy. Tot slot wordt het jeugdstrafrecht gezien als een echt specialisme.

Het IVRK (internationaal verdrag voor de rechten van het kind)

Art. 1 geeft aan dat iedereen kind is die de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt, tenzij rechtens eerder meerderjarig, denk daarbij aan art. 1:253ha BW. De belangen van het kind staan altijd voorop bij alle hen betreffende overheidsmaatregelen (art. 3 lid 1). Dit geldt dus ook voor strafrechtelijke maatregelen. Eerbiediging van de mening van het kind is opgenomen in art. 6 lid 2. Het kind heeft dus ook het recht om gehoord te worden in elke gerechtelijke en bestuurlijke procedure. Tegenwoordig lijkt dit vanzelfsprekend, maar vroeger was het niet gebruikelijk dat kinderen werden gehoord. Met de opkomst van het IVRK is dat dus anders. In art. 37 zijn waarborgen opgenomen voor de vrijheidsontneming van een kind. Dit is verder uitgewerkt in art. 40 die dieper ingaat op de waarborgen bij de toepassing van strafvervolgning.

Art. 37 IVRK

Er is een verbod op inhumane behandeling. Dat wil ook zeggen dat een levenslange straf niet mogelijk is. Het kind heeft nog een lang leven voor zich dus is deze straf niet gepast (sub a). Daarnaast is vrijheidsontneming wel mogelijk maar is dit wel een laatste middel die zo kort mogelijk mag duren. Hierbij denk je gauw aan de plaatsing in jeugddetentie, maar aanhouding is ook een vorm van vrijheidsontneming (sub b). In principe heeft het kind volgens sub c ook recht op contact met de familie, tenzij sprake is van 'exceptional circumstances'. Daarnaast moeten er gescheiden inrichtingen zijn voor jeugdigen en volwassenen. In Nederland is dit specifieke punt niet van toepassing. Nederland heeft op dit deel van sub c een voorbehoud gemaakt en daarom is sub c in zoverre niet van toepassing in Nederland. Dit komt vooral door art. 77b Sr. aangezien de tenuitvoerlegging in deze gevallen ook zal plaatsvinden in het circuit voor volwassenen. Het opleggen van een sanctie uit het gewone strafrecht kan de samenplaatsing van een jeugdige met een volwassene tot gevolg hebben. Het voorbehoud omvat tevens omgekeerd (art. 77c Sr dat de plaatsing van een volwassene bij een jeugdige mogelijk is. In sub d is nog opgenomen dat een jeugdige verplichte juridische bijstand heeft.

Art. 40 IVRK

De rechten van kinderen die worden verdacht van een strafbaar feit of worden vervolgd of veroordeeld door een strafbaar feit moeten worden erkend door een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde. En die de eerbied voor de rechten van de mens vergroot. Het moet gericht zijn op herintegratie en op aanvaarding door het kind van zijn opbouwende rol in de samenleving. Dit is opvoeden van het kind tot een rechtsburger.

Het kind moet een onverwijld mededeling krijgen van de beschuldiging. Dit kan eventueel door tussenkomst van een ouder of voogd. Daarnaast dient het kind juridische bijstand te krijgen ten behoeve van de verdediging. De berechting moet geschieden zonder vertraging. Soms is berechting niet te voorkomen maar er moet worden gekeken naar de alternatieven voor gerechtelijke afdoening. Een voorbeeld hiervan is Halt. Ook is er een verplichting voor het zoeken naar alternatieven voor institutionele zorg, waaronder programma's van onderwijs en beroepsopleiding. Er is dus bejegening vanuit de zorg voor het kind.

Samengevat mag strafrechtelijk ingrijpen geen negatief effect hebben op de ontwikkeling van het kind. Er moet dus worden geïnvesteerd in het kind. Als dit niet gebeurt, komt het kind namelijk slechter uit de detentie.

VN Kinderrechtencomité

De VN heeft een aanbeveling gegeven om het Nederlandse jeugdstrafrecht te verbeteren/ veranderen. Ze kwamen tot de conclusie om te stoppen met het berechten van 16- en 17-jarigen onder het volwassenenrecht, ongeacht de ernst van de verdenking. Daarnaast moeten we vaker kijken naar alternatieven voor een gesloten jeugdinstelling. In Nederland wordt dit gezien als laatste redmiddel. Het comité kwam tot de conclusie dat we dit niet zo gebruiken en vaker naar alternatieven moeten kijken. Bijvoorbeeld bemiddeling, toezicht van de reclassering, begeleiding of een taakstraf.

Verder zouden wij kinderen niet samen moeten plaatsen met volwassenen in een detentie en beter moeten voorzien in onderwijs en toegang tot gezondheidszorg. Op dit moment zouden medewerkers van de politie en justitie onvoldoende zijn getraind in kinderrechten. Tot slot zouden we geen DNA moeten afnemen van kinderen en het strafblad moeten wissen als jeugdigen hun straf hebben uitgezeten.

Nederland heeft de aanbevelingen ter harte genomen, maar dit is niet allemaal doorgevoerd. Dat is ook geen plicht deze aanbeveling is een vorm van soft law en hoeft niet te worden opgevolgd. De Hoge Raad houdt het bij het EVRM en BUPO en ziet het IVRK niet als extra beschermende verplichtingen. Lagere rechters zien meer ruimte om rekening te houden met de leeftijd van het kind. Lagere rechters grijpen eerder terug naar het IVRK dan de Hoge Raad. Bijvoorbeeld de Facebook-moord. De lagere rechter legde in deze zaak 24 maanden en de PIJ-maatregelen op aan de 16- en 17-jarige verdachte. Daarbij werd de toepassing van art. 77b Sr af. De rechter is dus terughoudend met de toepassing van art. 77b Sr. Dit omdat minderjarigen niet zijn uitontwikkeld en de nadruk minder moet liggen op vergelding maar op het pedagogische karakter van de sanctie. Hierbij zijn art. 3, 37b en 37c IVRK toepasselijke bepalingen.

Tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende jeugdsancties

- Voorlopige hechtenis (maatregel) in een justitiële jeugdinstelling (JJI) kan op grond van art. 8 lid 1 sub a BJJJ. Het kan ook ergens anders op grond van art. 493 Sv;
- Jeugddetentie (straf) in een JJI kan op grond van art. 8 lid 1 sub b BJJJ;
- PIJ-maatregel in een JJI kan op grond van art. 8 lid 1 sub s BJJJ;
- Vervangende jeugddetentie in een JJI

Daarbij zitten de jeugdigen dus bij elkaar in een JJI. Ongeacht de straf of maatregel en ongeacht de leeftijd. Kinderen in de leeftijd 12 tot en met 14 jaar worden wel zoveel mogelijk gescheiden van ouderen.

Tenuitvoerlegging voorlopige hechtenis

Voorlopige hechtenis kan na max. zes dagen inverzekeringstelling, art. 58 lid 2 Sv. Dit wordt bevolen door de rechter-commissaris, dit kan in JJI maar ook thuis. Als dit op het politiebureau is, dan gelden er andere regels. Voor 12 t/m 16 jarigen mag de voorlopige hechtenis maximaal 3 dagen duren (art. 15 BJJJ) en voor 16 en 17 jarigen maximaal 10 dagen (art. 15 BJJJ). 18 tot 23 jarigen kunnen ook worden geplaatst in een JJI, maar dan wel als er al een voornemen is voor toepassing van art. 77c Sr (art. 8 lid 1 sub a BJJJ).

Nachtdetentie

Nachtdetentie is in de wet geregeld in art. 493 lid 3 Sv. Vroeger was het een voorwaarde bij een schorsing van de voorlopige hechtenis. Nu is het een onvoorwaardelijke voorlopige hechtenis, dit is van belang voor de aftrekbaarheid (art. 27 Sv). Bij nachtdetentie zit je 's nachts vast en ga je bijvoorbeeld overdag naar school. Voorwaarden zijn ook dat de jongeren moet beschikken over een zinvolle, gestructureerde dagbesteding. Het moet ook binnen een redelijke termijn zijn te bereiken, in verband met het vervoer en hij moet een contract ondertekenen waarbij akkoord wordt gegaan met de voorwaarden. Het lijkt een prettige vorm van detentie, maar de praktijk wijst uit dat het niet eenvoudig is om te leven in een gesloten wereld en een vrije wereld.

Verloop van jeugddetentie

De voorlopige hechtenis gaat mogelijk over in een jeugddetentie of PIJ-maatregel. De bejegening in een JJI heeft een pedagogisch karakter. De kinderrechtter kan adviseren omtrent de plaatsing in detentie (art.

77v Sv). Er is bijvoorbeeld ook verplicht onderwijs (art. 52 BJJ). Ook wordt er gebruik gemaakt van een scholing en training programma (STP) (art. 3 BJJ), zoals een 'penitentiair programma' voor volwassenen (art. 2 lid 1 BJJ). Voor volwassenen is dit een voorrecht, maar voor jeugdigen heeft dit meer een verplicht karakter. De basismethodiek bij jeugddetentie heet You Turn. Dit wordt niet verder besproken tijdens de colleges er staat wel een document op Nestor.

Verloop PIJ-maatregel

De PIJ verloopt bijna hetzelfde als jeugddetentie, maar nu staat de maximale duur niet vast (tenzij geen geweldsdelict) en de voorwaarden voor STP zullen strikter zijn. Deze maatregel lijkt een beetje op TBS. Voor de aanvang van de voorwaardelijke beëindiging kan 3, 6 of 12 maanden STP worden toegestaan. Dit is afhankelijk van de duur van de PIJ. Voorafgaande aan de STP wordt er verlof verleend. Verlof en STP kunnen alleen met een machtiging van de minister op basis van een goedgekeurd plan. Dit is vergelijkbaar met de regelingen rondom TBS.

De PIJ-maatregel kan na één jaar voorwaardelijke beëindiging worden doorgezet in een onvoorwaardelijke beëindiging, tenzij de voorwaardelijke beëindiging wordt verlengd. PIJ kan ook overgaan in TBS als er grote kans is op recidive.

Tenuitvoerlegging GBM

GBM is een intensieve begeleiding door ambulante behandeling. Minimale duur is zes maanden en maximaal één jaar. Dit kan één keer met dezelfde duur worden verlengd. Op grond van art. 77w Sr zijn de voorwaarden voor oplegging de ernst van het misdrijf en het recidivegevaar. Het gevaarscriterium ontbreekt voor de oplegging van GBM. Nachtdetentie behoort tot de mogelijkheden (art. 77w lid 4 en 5 Sr). Opsluiting is in beginsel niet toegestaan, maar het kan wel in de vorm van een time-out of als sprake is van tenuitvoerlegging van de opgeleverde vervangende jeugddetentie ter afdwinging van de medewerking. GBM benadert de onvoorwaardelijke jeugddetentie in de vorm van STP en de voorwaardelijke jeugddetentie met bijzondere voorwaarden.

Billenknipperarrest

Een jongen op een fiets knijpt op 25 en 28 mei vijf meisjes in de billen. Aanbevolen wordt een therapie 'Seks en grenzen' (duur is 600-800 uur in 2,5 jaar). Welke sanctie kan de rechter dan kiezen?

- a) Voorwaardelijke jeugddetentie met bijzondere voorwaarden en volgen van het programma 'Seks en grenzen'
- b) GBM met het programma
- c) Twaalf dagen (gelijk aan het voorarrest) plus een leerstraf van 30 uur, zoals de raadsman bepleit

De rechter koos voor optie A. Drie maanden jeugddetentie met bijzondere voorwaarden met het programma 'Seks en grenzen' dus gedurende meer dan twee jaar.

De proeftijd geeft je veel meer mogelijkheden doordat het langer duurt dan veel sancties die mogelijk zijn.

De Hoge Raad heeft gezegd dat er bij voorkeur toepassing moet worden gegeven aan de GBM in plaats van in het kader van de voorwaardelijke veroordeling. De conclusie is dus dat voorwaardelijke jeugddetentie in beginsel niet aangewezen is voor een lange intensieve gedragsbehandeling. Maar uit onderzoek blijkt dat de GBM maatregel maar weinig wordt gebruikt. De redenen hiervoor zijn dat de rechter vindt de vervangende detentie te zwaar vinden, maar dit kan ook flexibel worden gehanteerd. Behandeling kan doormiddel van bijzondere voorwaarden en jongeren zijn onvoldoende gemotiveerd. Een kwart van de GBM mislukt, dat is dan ook de reden dat rechter veelal wat cynisch zijn over de toepassing van een GBM.

Verschillen tussen jeugddetentie, PIJ en GBM hangen samen met de verschillen tussen straf en maatregel. Het heeft een verschillende doel en verschillende voorwaarden voor oplegging, zie hiervoor art. 77s en 77w Sr. Daarnaast is het verschillend in eis van proportionaliteit.

Vorbereiding voor het tentamen

Het tentamen is korter dan vorig jaar en omvat zes vragen. Drie civiele vragen en drie strafrechtelijke vragen. Bij de strafrechtelijke vragen zal het in ieder geval van elk college één vraag zijn. De vragen worden in essayvorm gesteld en het tentamen is een open boek tentamen. Hoewel het lijkt dat het tentamen eenvoudig zal zijn. Het zullen geen vragen zijn die letterlijk overgeschreven kunnen worden uit het boek. Aangezien het tentamen korter zal zijn, is daar ook geen tijd voor. Een goede voorbereiding is dus essentieel voor het voldoende maken van het tentamen. Op nestor is nog een oefententamen opgenomen.